

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้ในมาตรา 22 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษาไว้ว่า "การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ" ดังนั้น การจัดการศึกษาโดยยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด จะต้องมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับตัวผู้เรียนอย่างเพียงพอ การศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนหรือเกี่ยวกับเขาวัวปัญหาของผู้เรียนเป็นเรื่องหนึ่งที่ต้องศึกษาเพื่อช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน และช่วยให้การศึกษาจัดเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนอย่างรอบด้านหรือความสามารถที่หลากหลายของผู้เรียน ตามแนวคิดทฤษฎีของพหุปัญญา (Multiple Intelligence Theory)

พหุปัญญา หมายถึง คุณลักษณะทางปัญญาหรือความสามารถทางสมองของบุคคลสามารถแบ่งออกเป็นด้าน ๆ ได้หลายด้าน แต่ละด้านมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน โดยเมื่อด้านใดด้านหนึ่งได้รับการพัฒนาจะมีผลให้ด้านอื่นพัฒนาตามได้ ซึ่งการทำงานในกิจกรรมของชีวิตต้องอาศัยความสามารถหลาย ๆ ด้านประกอบกันอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กัน (Thomas Asmstrong, 2002) ทฤษฎีพหุปัญญา เป็นทฤษฎีที่มุ่งส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน โดยคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะสติปัญญา ความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจตนเอง ความสามารถในการใช้เหตุผล ความสามารถในการเคลื่อนไหวร่างกาย ความสามารถทางดนตรี ความสามารถในการมองอย่างมีมิติสัมพันธ์ ตลอดจนความรอบรู้และเข้าใจธรรมชาติ (วาริรัตน์ แก้วอุไร และสุปราณี ไกรวัตนุสรณ์, 2541) เมื่อนำแนวคิดตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner วิเคราะห์ในความเก่งของคนไทย จะเห็นว่าคนไทยนั้น นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันทรงมีพระอัจฉริยภาพในหลายด้านตามทฤษฎีนี้ รวมทั้งบุคคลผู้มีชื่อเสียงและผู้นำประเทศหลายคนเก่งในหลายด้านเช่นกัน บางคนเรียนมาด้านสัตววิทยา แต่มีความเชี่ยวชาญด้านกล้วยไม้ที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก ซึ่งในความจริงแล้ว สัตววิทยาและกล้วยไม้เป็นด้านเดียวกันคือ ความเก่งด้านธรรมชาตินิยม แต่ท่านผู้เชี่ยวชาญยังเป็นนักดนตรีไวโอลินชั้นเยี่ยมอีกด้วย นายแพทย์บางคนมีอาชีพเป็นนายแพทย์ เป็นศัลยแพทย์แล้วยังเป็นนักดนตรีและนักแต่งเพลง หรือศิลปินร้องเพลงอีกด้วย (สุนทร โคตรบรรเทา, 2548)

ปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับพหุปัญญา เป็นการศึกษาว่ากลุ่มตัวอย่างมีพหุปัญญาด้านใด มากน้อยเพียงใด และพหุปัญญาแต่ละด้านจะมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนวิชาใดตลอดจน การอธิบายว่าผู้มีพหุปัญญาด้านใดเด่น จะมีลักษณะอย่างไร ส่วนการศึกษาถึงปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อพหุปัญญายังมีการศึกษาไว้น้อย แต่การพัฒนาพหุปัญญานั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องไปพร้อม ๆ กัน Gardner ได้ให้ข้อเสนอแนะ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพหุปัญญา คือ 1) คนส่วนใหญ่จะพัฒนาพหุปัญญาได้ถึง ระดับหนึ่งของศักยภาพ โดยต้องได้รับกำลังใจ การส่งเสริมจากแหล่งเรียนรู้และประสบการณ์ ที่หลากหลายกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้หลากหลายวิธี 2) มีวิถีทาง มากมายที่จะช่วยให้คนเรามี "ปัญญา" หรือความสามารถตามศักยภาพที่จะพัฒนาได้ทุกชนิดของ พหุปัญญาและ 3) มีปัจจัยอย่างน้อย 3 ปัจจัยที่จะชี้บ่งระดับศักยภาพของพหุปัญญา คือ พันธุกรรม ประวัติส่วนบุคคลที่สั่งสมจากประสบการณ์และวัฒนธรรม และสังคมกับสิ่งแวดล้อม ปัญญาแต่ละด้านทั้งแปดด้านที่กล่าวมาแล้วนั้น ในปัญญาหลายด้านย่อมมีการทำงานร่วมกัน (ยกเว้นกรณีที่มีความพิการทางสมอง หรือนักปราชญ์ที่ฉลาดล้ำเฉพาะด้าน) เช่น ในการประกอบอาหารก็จะต้องสามารถอ่านวิธีการทำ (ด้านภาษา) และคิด คำนวณปริมาณของ ส่วนผสม (ด้านคณิตศาสตร์) เมื่อประกอบอาหารเรียบร้อยแล้วทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุข (ด้านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น) และทำให้ตนเองมีความสุข ภาคภูมิใจ (ด้านการเข้าใจ ตนเอง) (อารี สันหนวี, 2543) จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าหน้าที่และประโยชน์ที่หลากหลาย ของปัญญาในแต่ละด้านที่เอื้อต่อกันนั้น ย่อมมีหลายปัจจัยที่สนับสนุนและมีอิทธิพลต่อพหุปัญญา ของบุคคล

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อพหุปัญญา โดยศึกษาจาก ปัจจัยด้านครอบครัว ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง การอบรมเลี้ยงดู คือ ลักษณะวิธีการที่พ่อแม่ หรือผู้ปกครองใช้ในการดูแลปกครอง อบรมสั่งสอน และมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก เด็กสามารถ เรียนรู้ สังเกต เลียนแบบ ลักษณะการกระทำต่าง ๆ ของผู้เลี้ยงดู และผู้เลี้ยงดูสามารถให้การ เสริมแรง รางวัล และการลงโทษแก่เด็ก โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ คือ 1) แบบ รักสนับสนุน 2) แบบใช้เหตุผล และ 3) แบบพึ่งตนเอง ปัจจัยด้านสังคม หมายถึง สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย ที่ส่งเสริมการพัฒนาพหุปัญญาแก่นักศึกษา และการสนับสนุน ทางสังคมที่ช่วยให้นักศึกษาพัฒนาพหุปัญญา ส่วนปัจจัยจิตลักษณะส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ พึงปรารถนา และในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างนักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เนื่องจากการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญ ในทุกด้าน การพัฒนาพหุปัญญาจึงเป็นประเด็นที่ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายพัฒนานักศึกษาของ มหาวิทยาลัยให้ความใส่ใจและส่งเสริมให้นักศึกษาให้มีการพัฒนาพหุปัญญา 3 กลุ่ม คือ ปัจจัย ด้านครอบครัว ด้านสังคม และจิตลักษณะ

2. คำถามการวิจัย

ปัจจัยใดบ้างจากปัจจัยด้านครอบครัว ด้านสังคม และจิตลักษณะที่ส่งผลต่อพหุปัญญาของนักศึกษา

3. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างมีอิทธิพลต่อพหุปัญญา ดังนี้

3.1 เพื่อศึกษาวานักศึกษาที่มีปัจจัยด้านครอบครัว ด้านสังคมและจิตลักษณะที่แตกต่างกัน จะมีพหุปัญญาแต่ละด้านแตกต่างกันหรือไม่

3.2 เพื่อศึกษาตัวแปรทำนาย พหุปัญญาของนักศึกษา จากปัจจัยด้านครอบครัว ด้านสังคม และจิตลักษณะ

3.3 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลเชิงเส้นของปัจจัยเชิงเหตุต่อพหุปัญญาของนักศึกษา

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสัมพันธ์ (Correlational Research) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านครอบครัว ด้านสังคมและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพหุปัญญาของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยใช้รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interaction model) และศึกษาพหุปัญญาตามแนวทฤษฎีของ Gardner ปัจจัยด้านครอบครัว คือ การอบรมเลี้ยงดู แบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล และแบบพึ่งตนเอง ปัจจัยด้านสังคม คือ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และการสนับสนุนทางสังคม ส่วนจิตลักษณะ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ประชากรที่ศึกษา คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ชั้นปีที่ 3-4 ปีการศึกษา 2549

5. นิยามปฏิบัติการ

5.1 พหุปัญญา คือ ความสามารถที่แสดงออกโดยปัญญาทั้ง 8 ด้าน หมายถึง ด้านภาษา ด้านตรรก - คณิตศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านดนตรี ด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรู้จักและการเข้าใจตนเอง และด้านความรอบรู้และเข้าใจธรรมชาติ วัดโดยใช้แบบวัดพหุปัญญา ลักษณะของแบบวัดเป็นมาตราประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ "มากที่สุด" จนถึง "น้อยที่สุด" ให้ผู้ตอบทำเครื่องหมายตรงกับระดับพฤติกรรมของตนเอง แบ่งเป็นพหุปัญญาด้านภาษา จำนวน 5 ข้อ ด้านตรรก - คณิตศาสตร์ จำนวน 5 ข้อ ด้านมิติสัมพันธ์ จำนวน 6 ข้อ ด้านดนตรี จำนวน 5 ข้อ ด้านร่างกาย จำนวน 7 ข้อ ด้าน

ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จำนวน 5 ข้อ ด้านการเข้าใจตนเอง จำนวน 6 ข้อ ด้านการเข้าใจธรรมชาติ จำนวน 7 ข้อ รวม 8 ด้าน จำนวนทั้งสิ้น 46 ข้อ

5.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การรายงานของนักศึกษาถึงการปฏิบัติของพ่อแม่ทั้งด้านคำพูด และการกระทำที่เป็นการสื่อความหมายต่อบุตร ทั้งทางความรู้สึกและอารมณ์ด้วยการให้ความรัก เอาใจใส่ โกลีซิด ดูแลทุกข์สุข และให้คำแนะนำปรึกษา ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาหุปัญญา สามารถวัดได้โดยแบบวัดการอบรมเลี้ยงดู ลักษณะของแบบวัดเป็นมาตรประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" จำนวน 10 ข้อ ช่วงคะแนนของแบบวัดคือ 10 – 60 คะแนน ถ้าผู้ตอบได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ย แสดงถึงการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนสูง

5.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การรายงานของนักศึกษาว่าพ่อแม่ของตนได้อธิบายเหตุผลในขณะที่สนับสนุนหรือห้ามปรามการกระทำของลูกมากกว่าใช้อารมณ์ สามารถวัดได้โดยแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ลักษณะของแบบวัดเป็นมาตรประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" จำนวน 10 ข้อ ช่วงคะแนนของแบบวัดคือ 10 – 60 คะแนน ถ้าผู้ตอบได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ย แสดงถึงการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลสูง

5.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเอง หมายถึง การรายงานของนักศึกษาว่าพ่อแม่อบรมสั่งสอนให้เขาเป็นตัวของตัวเอง ช่วยเหลือตนเอง ให้อิสระในทางการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเอง มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและสามารถควบคุมตนเองได้ สามารถวัดได้โดยแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมตนเอง ลักษณะของแบบวัดเป็นมาตรประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" จำนวน 10 ข้อ ช่วงคะแนนของแบบวัดคือ 10 – 60 คะแนน ถ้าผู้ตอบได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ย แสดงถึงการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองสูง

5.5 สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง บรรยากาศของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ได้แก่ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ความสะดวกสบายในการใช้ห้องสมุดศึกษา ค้นคว้า มีสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัย ตลอดจนสถานที่ออกกำลังกายและเล่นดนตรี มีส่วนช่วยส่งเสริม และพัฒนาหุปัญญาของนักศึกษา สามารถวัดได้โดยแบบวัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ "มากที่สุด" ถึง "น้อยที่สุด" จำนวน 10 ข้อ ช่วงคะแนนของแบบวัดคือ 10 – 60 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ย แสดงว่าสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาส่งเสริมหุปัญญาของนักศึกษาสูง

5.6 การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การรับรู้ของนักศึกษาว่าคนในครอบครัวและอาจารย์ให้การสนับสนุนด้าน อารมณ์ สังคม ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมนี้มีส่วนช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาหุปัญญา สามารถวัดได้โดยแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม มีลักษณะ

เป็นมาตรฐานประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" จำนวน 10 ข้อ ช่วงคะแนนของแบบวัดคือ 10-60 คะแนน ถ้าผู้ตอบได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ย แสดงว่า นักศึกษามีการสนับสนุนทางสังคมสูง

5.7 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะประสบผลสำเร็จในการศึกษา โดยใช้ความสามารถวางแผนในการทำงาน อดทนและกระตือรือร้นในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และมีความมั่นใจในความสามารถของตน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค สามารถวัดได้โดยแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีลักษณะเป็นมาตรฐานประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" จำนวน 10 ข้อ ช่วงคะแนนของแบบวัดคือ 10-60 คะแนน ถ้าผู้ตอบได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ย แสดงว่า นักศึกษามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง

5.8 การรับรู้ความสามารถของตนเอง หมายถึง ความเชื่อในความสามารถของตนเอง เป็นการประเมินตนเองว่ามีความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นได้ และหวังว่าพฤติกรรมที่ตนเองกระทำจะได้ผลตามต้องการ สามารถวัดได้โดยแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีลักษณะเป็นมาตรฐานประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" จำนวน 10 ข้อ ช่วงคะแนนของแบบวัดคือ 10-60 คะแนน ถ้าผู้ตอบได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ย แสดงว่า นักศึกษามีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูง

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

6.1 ได้องค์ความรู้ที่แสดงถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหุปัญญาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

6.2 ได้แนวทางให้ฝ่ายวิชาการและฝ่ายพัฒนานักศึกษาของมหาวิทยาลัยส่งเสริมการพัฒนาหุปัญญาของนักศึกษา

6.3 เนื่องจากองค์ความรู้เกี่ยวกับหุปัญญา เป็นองค์ความรู้ที่ช่วยให้เข้าใจผู้เรียนมากขึ้น ผลของการศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหุปัญญา จึงมีส่วนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ